

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Prekybos partnerysčių galia: drauge siekti žaliosios ir teisingos ekonomikos augimo““

(COM(2022) 409 final)

(2023/C 140/12)

Pranešėja **Tanja BUZEK**

Prašymas pateikti nuomonę	Europos Komisija, 2022 7 26
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsnis
Plenarinės asamblėjos sprendimas	2022 7 13
Atsakingas skyrius	Išorės santykių skyrius
Priimta skyriuje	2022 12 20
Priimta plenarinėje sesijoje	2023 1 24
Plenarinė sesija Nr.	575
Balsavimo rezultatai (už / prieš / susilaikė)	158 / 3 / 4

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) palankiai vertina komunikatą kaip svarbų žingsnį teisinga linkme. Vis svarbesnė yra atvira taisyklėmis grindžiama prekybos sistema, kartu išnaudojant prekybos potencialą siekiant darnaus vystymosi.

1.2. **EESRK mano, jog labai svarbu, kad prekybos politika įgytų būtiną politinį teisėtumą, paramą ir palaikymą,** kad būtų galima užbaigti derybas dėl prekybos susitarimų. Kad atsigauananti ekonomika būtų sveika, reikia bendradarbiauti su prekybos partneriais visame pasaulyje, o tvarumas yra priemonių rinkinio dalis.

1.3. **EESRK pritaria išsamiam persvarstymui, kuriuo nustatomas naujas prekybos ir darnaus vystymosi (PDV) lyginamasis standartas,** ir palankiai vertina tai, kad Komisija laikėsi kai kurių jo rekomendacijų dėl veiksmų, visų pirma dėl pilietinės visuomenės ir vidaus patariamųjų grupių (VPG) vaidmens stiprinimo.

1.4. **EESRK įžvelgia daugiau galimybių stiprinti VPG** tiek susitarimo, tiek jo įgyvendinimo lygmeniu. Tačiau Komitetas apgailestauja, kad nesiimama jokių veiksmų siekiant į derybų procesą visapusiškiau įtraukti pilietinę visuomenę.

1.5. **EESRK pabrėžia, kad reikia aiškesnių ir išsamesnių PDV nuostatų,** kad būtų galima geriau apibrėžti veiksmų gaires ir padėti abiem prekybos partneriams geriau suprasti, ko iš jų tikimasi. Jis apgailestauja, kad teisinga pertvarka nėra visa apimanti sąvoka.

1.6. **EESRK palankiai vertina naują politikos kryptį,** pradedant labiau į rezultatus orientuotu požiūriu, didesniu skaidrumu ir didesniu pilietinės visuomenės vaidmeniu, baigiant tiksline parama, kartu didinant išpareigojimų lygį įtraukiant galimybę taikyti prekybos sankcijas kaip kraštutinę priemonę.

1.7. **EESRK mano, kad šie elementai visuose susitarimuose yra priemonių rinkinio dalis,** kuri turi būti įgyvendinama laikantis tikslingo ir konkrečiai šaliai pritaikyto požiūrio ir atsižvelgiant į konkrečius tikslus. Komitetas tikisi, kad Komisija juos įgyvendins įvairiose prekybos sistemose ir prekybos susitarimuose, įskaitant esamus susitarimus, kiek tai įmanoma.

1.8. EESRK palankiai vertina tikslą įtraukti tvarumo aspektą į būsimus prekybos susitarimus ir atkreipia dėmesį į aplinkos ir socialinio tvarumo aspektus vykdant viešuosius pirkimus. Jis pripažįsta, kad labai svarbu suderinti požiūrį su kitomis savarankiškoms priemonėmis, kad būtų užtikrintas nuoseklus ir vienas kitą papildantis poveikis.

1.9. EESRK ragina Komisiją intensyviau vykdyti daugiašalę informavimo veiklą ir, kai įmanoma, koordinuoti PDV strategijos įgyvendinimo pažangą ir įgyvendinimą su partneriais.

2. Nuomonės aplinkybės

2.1. ES į savo prekybos susitarimus, pradedant ES ir CARIFORUM ekonominės partnerystės susitarimu bei ES ir Korėjos laisvosios prekybos susitarimu (LPS), įtraukė PDV nuostatas. Nuo to laiko į visus naujos kartos prekybos susitarimus buvo įtraukti ir palaipsniui išplėsti PDV skirti skyriai.

2.2. Šiems susitarimams labai naudingas pilietinės visuomenės stebėsenos mechanizmas. ES ir šalių partnerių VPG, sutelkdamos aplinkos, darbo ir verslo organizacijų ekspertines žinias, konsultuoja šalis dėl PDV skyrių įgyvendinimo; pradedant Jungtinės Karalystės susitarimu, jų taikymo sritis buvo išplėsta, kad apimtų visą susitarimą. EESRK, teikdamas sekretoriato paslaugas visoms ES VPG, padidino savo organizacinę ir politinę paramą, be kita ko, inicijuodamas ir organizuodamas metinį visų VPG posėdį. Europos Komisija taip pat pripažino EESRK vaidmenį savo 2022 m. metinėje įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo ataskaitoje.

2.3. 2022 m. birželio mėn. po atvirų viešų konsultacijų Komisija išdėstė savo naują PDV strategiją komunikate „Prekybos partnerysčių galia: drauge siekti žaliosios ir teisingos ekonomikos augimo“. Šioje peržiūroje pirmenybė teikiama proaktyvesniam bendradarbiavimui su partneriais, tiksliniam ir konkrečiai šaliai pritaikytam požiūriui į PDV, tvarumo aspekto integravimui ne tik į PDV skyrius, didesnei PDV išipareigojimų įgyvendinimo stebėsenai, pilietinės visuomenės vaidmens bei PDV skyrių vykdymo užtikrinimo stiprinimui, įtraukiant galimybę taikyti prekybos sankcijas. Dar kartą patvirtindama tuos pačius privalomus išipareigojimus visuose PDV skyriuose, Komisija pasisako už tai, kad jos PDV tikslų įgyvendinimas būtų geriau pritaikytas prie kiekvieno iš jų uždavinių, poreikių ir pajėgumų.

2.4. Europos Parlamentas (EP) ir Taryba pareiškė pritarantys naujam požiūriui ir patikslino savo lūkesčius⁽¹⁾. EP rezoliucijoje atsižvelgiama į EESRK nuomonę „Naujos kartos prekyba ir darnus vystymasis. 15 punktų veiksmų plano peržiūra“⁽²⁾.

3. Naujo PDV lyginamojo standarto nustatymas

3.1. Integruotas požiūris į prekybą ir tvarumą yra naujas standartas, kuris jau matomas įvairiuose tarptautiniuose prekybos susitarimuose, be kita ko, už pačios ES prekybos tinklo ribų. EESRK pritaria subalansuotai ir skaidriai prekybos politikai, kuria remiama sąžininga tarptautinės prekybos subjektų konkurencija, užtikrinant, kad visiems būtų taikomos vienodos taisyklės ir aplinkos apsaugos, socialiniai bei darbo standartai ir kad prekybos sistema būtų abipusiai naudinga.

3.2. EESRK jau seniai ragina tvarumą laikyti vienu iš prekybos politiką skatinančių veiksnių, atsižvelgiant į tai, kad prekyba privalo atlikti lemiamą vaidmenį siekiant Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslų (DVT). Jis palankiai vertina Komisijos taikomą visapusiškos peržiūros metodą, kurį ji papildė surengdama viešas konsultacijas, pateikdama PDV nuostatų ir gerosios patirties pagal tam tikrų trečiųjų šalių laisvosios prekybos susitarimų lyginamąją analizę ir viso proceso metu dalyvaudama dvišaliuose ir platesnio masto pilietinės visuomenės susitikimuose. Šia išsamia veikla pabrėžiamas išipareigojimas šį kartą viską atlikti teisingai.

⁽¹⁾ 2022 m. spalio 6 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl Komisijos atliktos 15 punktų veiksmų plano dėl prekybos ir darnaus vystymosi peržiūros rezultatų (2022/2692(RSP)) ir Tarybos išvados dėl prekybos ir tvarumo peržiūros, 2022 m. spalio 17 d.

⁽²⁾ Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Naujos kartos prekyba ir darnus vystymasis. 15 punktų veiksmų plano peržiūra“ (nuomonė savo iniciatyva) (OL C 105, 2022 3 4, p. 40).

3.3. EESRK remia Komisijos siekį įtraukti tvarumo aspektą į būsimus prekybos susitarimus ir siekti, kad šalys partnerės priimtų didesnius išpareigojimus dėl PDV skyrių. Tai turi būti daroma kartu su prekybos partnerių parama siekiant PDV tikslų teikiant techninę pagalbą, stiprinant gebėjimus, teikiant paskatas, finansinę paramą ir apskritai rengiant politikos priemones.

3.4. Komunikate pabrėžiami šeši politikos prioritetai ir pagrindiniai veiksmi. EESRK mano, kad visi elementai, įtraukti į visus susitarimus kaip priemonių rinkinio dalis, turi būti naudojami apdairiai ir įgyvendinami laikantis tikslingo ir konkrečiai šaliai pritaikyto požiūrio, kurio pagrindinis principas – pritaikyti tikslai.

3.5. EESRK palankiai vertina tai, kad Komisija laikėsi keleto jo rekomendacijų, visų pirma dėl galimybės taikyti prekybos sankcijas kaip kraštutinę priemonę ir dėl išsamių ir per nustatytą laiką įvykdytinų veiksmų planų, susietų su pilietine visuomene prižiūrint kolektyvinę horizontaliąją stebėseną visose ES tarnybose, instituciniuose ir tarptautiniuose subjektuose. Visų pirma EESRK palankiai vertina tai, kad stiprinamas pilietinės visuomenės, ypač VPG, vaidmuo, kuris numatytas keliuose veiksmuose.

3.6. EESRK tikisi, kad naujas PDV lyginamasis standartas bus įtrauktas į visus būsimus ES prekybos susitarimus, įskaitant tuos, dėl kurių deramasi. Jis taip pat turėtų būti visų galiojančių laisvosios prekybos susitarimų, visų pirma pirmosios kartos susitarimų, kuriose neatsižvelgiama į PDV skyrius, modernizavimo pagrindas kuo greičiau pradėdant taikyti peržiūros nuostatas. Šie nauji principai taip pat turėtų būti kuo labiau įtraukti į sudarytus, bet dar neratifikuotus laisvosios prekybos susitarimus. Kai nėra laiko atnaujinti sudarytų laisvosios prekybos susitarimų, galėtų būti įtrauktos nuostatos, pagal kurias Prekybos komitetas galėtų priimti sprendimus iš dalies pakeisti PDV skyrių, kaip tai buvo padaryta PDV skyriuje su Naująja Zelandija.

3.7. EESRK tikisi, kad tai visų pirma pasakytina apie ES ir Kanados išsamų ekonomikos ir prekybos susitarimą ir ankstyvą PDV peržiūrą, dėl kurios abi šalys susitarė bendrame aiškinamajame dokumente. EESRK ir tiek ES, tiek Kanados VPG jau seniai primygtinai ragino šalis vykdyti šį išpareigojimą siekiant veiksmingesnio PDV skyrių vykdymo užtikrinimo, išskyrus bet kokią platesnę susitarimo modernizavimą po tam tikro laiko. EESRK palankiai vertina tai, kad naujasis požiūris jau buvo įtrauktas Naujosios Zelandijos atveju, įskaitant ketinimą į Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) deklaraciją dėl pagrindinių principų ir teisių darbe įtraukti saugią ir sveiką darbo aplinką. EESRK taip pat teigiamai vertina naujausius ES pasiūlymus, pateiktus vykstančių derybų su Indija atveju.

3.8. EESRK palankiai vertina numatytą tikslą racionalizuoti tvarumą, visų pirma įtraukiant tvarumo aspektus į viešuosius pirkimus. Viešieji pirkimai turėtų apimti tiek aplinkos, tiek socialinius aspektus. Komitetas palankiai vertina siekį teikti pirmenybę ekologiškų prekių ir paslaugų, taip pat žaliavų ir energetikos prekių, kurios yra būtinos anglies dioksido neišskiriančios ekonomikos veikimui, patekimui į rinką. Tačiau jis apgailestauja, kad mažai dėmesio skiriama platesniam aplinkos atžvilgiu tvariam prekybos aspektui ir poveikiui darbo ir žmogaus teisėms. Be to, Komitetas apgailestauja, kad teisinga pertvarka nėra visa apimanti sąvoka, atsižvelgiant į tai, kad pačiame Paryžiaus susitarime įtvirtinta būtinybė užtikrinti teisingą darbo jėgos pertvarką ir deramo darbo bei kokybiškų darbo vietų kūrimą. Neseniai priimtose bendrose ES ir Korėjos pilietinės visuomenės forumo išvadose ⁽³⁾ Tarptautinės jūrų pramonės socialinių partnerių jūrų teisingo perėjimo darbo grupė (angl. *Maritime Just Transition Taskforce*) pripažinta geriausias patirties pavyzdžiu.

3.9. ES prekybos susitarimus vis dažniau papildo savarankiškos ES priemonės aplinkos, ekonominio ir socialinio tvarumo srityje, iš kurių naujausias – pasienio anglies dioksido korekcinis mechanizmas (PADKM) ir pasiūlymai dėl išsamaus patikrinimo, miškų naikinimo ir produktų, pagamintų pasitelkiant priverčiamąjį darbą, uždraudimo. EESRK palankiai vertina šį vidaus ir prekybos politikos suderinimą siekiant realių pokyčių vietoje ir pritaria, kad ES, rengdama papildomas savarankiškas priemones tvarumui remti, turi nustatyti plačius užmojus. Jis pabrėžia, kad svarbu kartu apsvastyti visas priemones, kad verslo, darbuotojų ir pilietinės visuomenės labai būtų laikomasi nuoseklaus požiūrio į prekybos politiką. Tačiau šiomis savarankiškomis priemonėmis neturėtų varžyti užmojo sudaryti, įgyvendinti ir vykdyti PDV skyrius: veikiau jos turėtų turėti viena kitą stiprinančių poveikį.

⁽³⁾ ES ir Korėjos VPG bendros išvados, 2022 m. rugsėjo mėn.

3.10. ES taip pat įtraukia tvarumo aspekto nuostatas į vienašales lengvatas per savo bendrąją lengvatų sistemą (BLS). EESRK palankiai vertina neseniai pateiktą Komisijos pasiūlymą dėl naujo ES reglamento ir ragina teisėkūros institucijas įtraukti PDV komunikatą į naująjį reglamentą. EESRK mano, kad BLS sistema turi būti skaidresnė ir jai būtų naudingi viešai prieinami veiksmų planai, pagrįsti trūkumų analize. Be to, reikėtų aktyviau įtraukti pilietinę visuomenę ir atnaujinti priedą, į pagrindines TDO konvencijas įtraukiant darbuotojų saugos ir sveikatos (DSS) nuostatas.

3.11. Per 12-ąją ministrų konferenciją tvarumas pirmą kartą buvo įtrauktas į Pasaulio prekybos organizacijos (PPO) taisyklių sąvadą, kuriame nustatytos taisyklės dėl žalingų subsidijų žuvininkystei visame pasaulyje daugiausia dėmesio skiriant aplinkos tvarumui. EESRK jau seniai ragino skatinti glaudesnę PPO ir TDO bendradarbiavimą siekiant prekybos priemonėmis skatinti deramą darbą ir darbo standartus. EESRK rekomenduoja toliau propaguoti naują PDV strategiją PPO ir kurti glaudesnio bendradarbiavimo aljansus siekiant jos tikslų. Kaip pirmą žingsnį šia linkme, be dvišalių išipareigojimų, ES turėtų sušaukti daugiašalę konferenciją prekybos ir darnaus vystymosi klausimais su LPS partneriais ir panašiai mąstančiomis šalimis, kurioje būtų keičiamasi prekybos susitarimų nuostatų dėl prekybos ir darnaus vystymosi įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo patirtimi ir kartu svarstomos naujos kartos nuostatos.

4. Nuo plano prie veiksmų: naujo prekybos ir darnaus vystymosi požiūrio įgyvendinimas ir spragų užpildymas

Į rezultatus orientuoto ir prioritetais grindžiamo bendradarbiavimo su šalimis partnerėmis link

4.1. EESRK palankiai vertina pritaikytą požiūrį į PDV skyrius, įskaitant ankstyvą trūkumų analizę, kad būtų nustatyti konkrečiai šaliai skirti prioritetai ir įgyvendinimo veiksmų gairės. Ši veikla turėtų apimti bendradarbiavimą su atitinkamomis įstaigomis, įskaitant ES institucijas, tarptautines organizacijas, pavyzdžiui, TDO ir JT, taip pat su pilietine visuomene ir VPG.

4.2. Tokie pritaikyti veiksmų planai, pavyzdžiui, ES ir Bangladešo tvarumo susitarimas, jau parengti ir įtraukti į ES ir Vietnamo partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimą; abu buvo susiję su ankstyvu TDO dalyvavimu ir parodė unikalią institucinio subjekto, dirbančio su abiem prekybos šalimis ir teikiančio informaciją vietoje, naudą. Vietnamo atveju tai turėjo teigiamo šalutinio poveikio, kiek tai susiję su VPG, raginančiomis parengti vienodas aplinkosaugos išipareigojimų įgyvendinimo veiksmų gaires.

4.3. EESRK pakartoja, kad svarbu stiprinti veiksmų gaires kaip svertą siekiant iš anksto įgyvendinti pastangas ir tai, kad jos yra konkrečios, viešos, per nustatytą laiką įvykdytinos ir dėl jų abipusiškai susitarta su prekybos partneriu, kad jos būtų sustiprintos stebėsenos, įgyvendinimo ir galimo PDV išipareigojimų vykdymo užtikrinimo priemonės.

4.4. EESRK tikisi, kad didesnis viešas informacijos atskleidimas, įskaitant veiksmų gaires ir jų įgyvendinimą, bus konstruktyvus ir platesnio pilietinės visuomenės dalyvavimo pagrindas.

Didesnis dėmesys įgyvendinimui ir vykdymo užtikrinimui

4.5. EESRK mano, kad PDV skyrių įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo stiprinimas yra sveikintinas žingsnis į priekį, kuris atitinka įmonių ir kitų prekybos partnerių lūkesčius dėl vienodų sąlygų, taip pat įmonių, profesinių sąjungų, pilietinės visuomenės ir vartotojų siekį didinti tvarumą vykdant prekybą.

4.6. Tačiau įgyvendinimas ir vykdymo užtikrinimas bus veiksmingi tik tuo atveju, jei šie PDV skyriai bus pakankamai tikslūs. Nors veiksmų gairės gali būti naudingos, ne mažiau svarbu padidinti susitarimo išipareigojimų aiškumą. Terminas „teštinės ir ilgalaiškės pastangos“ jau pasirodė pernelyg neaiškus pirmojoje su PDV susijusioje pažeidimo byloje su Korėja. Aiškiau ir išsamiau išdėstyti išipareigojimai taip pat naudingi šalims, nes jos supranta, ko iš jų tikimasi, ir tai padeda joms per visą įgyvendinimo procesą.

4.7. Atsižvelgdamas į vykdomą Sąjungos muitinės kodekso reformą, EESRK iš esmės pažymi, kad prekybos taisyklės daugiausia vykdo nacionalinės muitinės, nes dėl vienodo įgyvendinimo, išteklių ir pajėgumų trūkumo gali būti iškraipyta konkurencija ir pakenkta veiksmingam vykdymo užtikrinimui.

4.8. EESRK palankiai vertina už prekybos taisyklių laikymosi užtikrinimą atsakingo vyriausiojo pareigūno pareigybės sukūrimą ir pertvarkytą vieną bendrą priegią, nes tai yra svarbūs žingsniai siekiant sustiprinti PDV išipareigojimų įgyvendinimą ir organizuoti skundų teikimą. Todėl jis palankiai vertina Komisijos išipareigojimą teikti vienodą svarbą galimiems PDV nuostatų pažeidimams. Kartu su minėtais veiksmy planais, kuriuose nustatyti lyginamieji standartai, viena bendra priega gali tapti pagrindine priemone siekiant užtikrinti, kad būtų geriau laikomasi PDV skyriaus išipareigojimų.

4.9. EESRK taip pat palankiai vertina vienos bendros prieigos veiklos gairių peržiūrą, tačiau ragina pateikti papildomų patikslinimų. Lieka neaišku, kokie yra įrodymų standartai, koku mastu viena bendra priega bus renkami įrodymai dėl įtarimų ir kokio pobūdžio taisomųjų veiksmy skundo pateikėjai gali tikėtis. Iki šiol per vieną bendrą priegą buvo pateiktas tik vienas skundas, susijęs su PDV pažeidimais, ir EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad vėluojama atlikti preliminarų vertinimą. Tai rodo, kad svarbu vieną bendrą priegą įtvirtinti būsimuose PDV skyriuose, o atnaujintos gairės gali padėti būsimiems skundo pateikėjams.

4.10. EESRK pažymi, kad sankcijos taikomos tik už šiurkščius pagrindinių PDV išipareigojimų, t. y. TDO pagrindinių principų ir teisių darbe bei Paryžiaus susitarimo, pažeidimus. Tačiau reikia patikslinti, kaip Komisija nustato, kas yra sunkus pažeidimas, ir apibrėžti sankcijas, ir siūlo Komisijai išnagrinėti, ar šie aspektai gali būti susieti su veiksmy planais.

4.11. EESRK dar kartą ragina Komisiją kartu su prekybos partneriais išnagrinėti novatoriškas skubių veiksmy priemones įmonių lygmeniu, kurių būtų imamasi konkrečių pažeidimų atvejais, kaip šiuo metu sėkmingai įgyvendinama JAV, Meksikos ir Kanados laisvosios prekybos susitarime.

5. Galimybės toliau stiprinti VPG

5.1. VPG atlieka labai svarbų vaidmenį užtikrinant PDV skyrių veikimą ir prisideda prie teigiamos prekybos partnerių bendradarbiavimo ir dialogo dinamikos. VPG nariai atstovauja organizacijoms, užmezgusioms ryšius su pilietinės visuomenės partneriais šalyse partnerėse. Taigi jie gali prisidėti savo vertinga patirtimi vietoje, kurios politikai ir valstybės tarnautojai neturi. VPG taip pat turi neišnaudotos praktinės patirties kompleksiniais PDV klausimais ir ja reikėtų visapusiškai pasinaudoti.

5.2. EESRK tvirtai pasisakė už VPG vaidmens stiprinimą ir pakartojo konkrečius pilietinės visuomenės pasiūlymus⁽⁴⁾. Todėl jis remia platesnio užmojo VPG dalyvavimą visuose prekybos susitarimų gyvavimo ciklo etapuose. Pirmiausia reikia skirti daugiau dėmesio vietos patarėjų grupių steigimui, ypač šalyse partnerėse, kuriose pilietinė erdvė yra mažesnė ir kuriose Vyriausybės ir pilietinės visuomenės bendradarbiavimas nėra savaime suprantamas dalykas.

5.3. Prekybos partneriai gali laikytis skirtingo požiūrio į pilietinės visuomenės dalyvavimą. Tačiau EESRK pažymi, kad DVT, visų pirma 17-uoju tikslu, kurį priėmė visos JT valstybės narės ir kuris apima ES prekybos partnerius, pripažįstamas itin svarbus pilietinės visuomenės organizacijų vaidmuo įgyvendinant pasaulinę darnaus vystymosi partnerystę. Šie lūkesčiai turi būti aiškiai perkelti į susitarimų dvasią ir institucinę sistemą.

5.4. EESRK mano, kad būtina geriau informuoti apie VPG sistemos nuostatas. Jei susitarimas nebus pakankamai aiškus, VPG gali susidurti su sunkumais ateinančiais metais. Turėtų būti konkrečiau apibūdintas VPG vaidmuo, o šalys turėtų būti atskaitingos už tai, kad paskirtosios VPG įstaigos atitiktų savo paskirtį, visų pirma, kai vykdant savo funkciją joms tenka kreiptis į esamas įstaigas. Remiantis patirtimi, įgyta steigiant VPG, pavyzdžiui, ES ir Japonijos laisvosios prekybos susitarime, struktūros turi aiškiai remti ir palengvinti VPG bendradarbiavimo sistemą, taip pat jų sąveiką su PDV komitetu. Tai, kas neaiškiai išdėstyta susitarime, bus sunkiau praktiškai įgyvendinti. Patirtis, įgyta įgyvendinant ES ir Korėjos laisvosios prekybos susitarimą, rodo, kad akademinės bendruomenės dalyvavimas, visų pirma šalių partnerių VPG, tebėra sudėtingas atstovaujamos ir tikro pilietinės visuomenės dalyvavimo dvasios požiūriu.

⁽⁴⁾ Neoficialus dokumentas dėl ES VPG, 2021 m. spalio mėn.

5.5. Be to, EESRK mano, kad VPG priskirtas stebėsenos vaidmuo, susijęs su konkrečiu įgyvendinimu, turėtų būti sutelktas į visus klausimus, darančius poveikį laisvosios prekybos susitarimų tvarumui. Toks vaidmuo iš esmės turi apimti įgyvendinimo veiksmų gairių priežiūrą ir didesnes prasmingas galimybes kreiptis į jungtinius komitetus. VPG integravimas į konkrečiai šaliai skirtų prioritetų nustatymą bei PDV darbo programas padės praktiškai įgyvendinti užduotis. Savo ruožtu EESRK pritaria lūkesčiams, kad pilietinės visuomenės organizacijos turėtų laiku pateikti argumentuotus ir įrodymais pagrįstus pasiūlymus, kurie yra labai svarbūs nustatant PDV klausimus, apibrėžiant jų prioritetus ir imantis veiksmų.

5.6. Tikri ES ir šalių partnerių VPG narių mainai turi klestėti nuolat keičiantis informacija ir palaikant ryšius. Labai svarbu rengti daugiau ES VPG bei ES ir šalių partnerių VPG posėdžių ir apsvarstyti galimybę dirbti rengiant specialius teminių pogrūpių posėdžius arba tikslinius seminarus. Be metinių pilietinės visuomenės forumų, taip pat būtų naudinga bendradarbiauti su abiejų prekybos partnerių Vyriausybėmis ne sesijų metu. Bendrų posėdžių seka turėtų suteikti galimybę vietos patarėjų grupėms informuoti ir naudingai prisidėti prie Pilietinės visuomenės forumo ir Šalių Prekybos ir darnaus vystymosi komiteto veiklos rengiant bendrus pareiškimus ir vietos patarėjų grupėms pirmininkaujantiems asmenims ir jų pavaduotojams pristatant savo požiūrį minėtame komitete, kaip tai jau daroma CETA ir Korėjos susitarimo kontekste.

5.7. EESRK mano, kad reikėtų skirti pakankamus finansinius išteklius ir techninę pagalbą VPG ir jas remiantiems EESRK VPG sekretoriatams, kad jie galėtų tinkamai atlikti savo užduotis ir patenkinti lūkesčius. Be to, Komisijos tarnybos turės skirti pakankamai išteklių sustiprintam PDV požiūriui įgyvendinti. Reikėtų atidžiai įvertinti preliminarią patirtį, įgytą apimant ne tik PDV, bet ir visą prekybos susitarimą, kaip numatyta Prekybos ir bendradarbiavimo susitarime su Jungtine Karalyste. VPG narystės išplėtimas, kad ji apimtų visą susitarimą, gali turėti nenumatytų pasekmių reikalaujamai VPG praktinei patirčiai dėl PDV.

5.8. EESRK palankiai vertina tiek glaudesnę PDV ekspertų grupės suderinimą su valstybėmis narėmis, tiek paties EP siekį glaudžiau bendradarbiauti su VPG, be kita ko, kasmet rengti diskusijas su VPG atstovais. EESRK taip pat mano, kad reguliarūs glaudūs EP stebėsenos grupių ir nuolatinių pranešėjų bei atitinkamų VPG mainai yra labai svarbi kolektyvinės stebėsenos dalis.

5.9. Tačiau EESRK atkreipia dėmesį į svarbų trūkumą susitarimų gyvavimo cikle, t. y. aktyvesnis pilietinės visuomenės įtraukimas į derybų procesą. Jis pateikė pasiūlymų dėl naujos derybų metodikos ⁽⁵⁾, kuria nustatomos naujos veiksmų gairės siekiant užtikrinti, kad pilietinės visuomenės organizacijos ir socialiniai partneriai iš tikrųjų dalyvautų visose derybose. Šiuo pasiūlymu siekiama išsaugoti susitarimo derybų proceso skaidrumą, kartu užtikrinant jo konfidencialumą.

5.10. Atsižvelgdamas į tai, EESRK apgailėstauja, kad komunikate nebuvo apsvarstytas jo pakartotinis raginimas vėl sudaryti laisvosios prekybos susitarimų ekspertų grupę, ir ragina Komisiją imtis tokių veiksmų. Šios grupės sukūrimas laikomas svarbiu žingsniu įgyvendinant Komisijos strategiją, kuria siekiama gerinti dialogą su pilietine visuomene prekybos politikos klausimais ir didinti skaidrumą; tai taip pat buvo logiška TPIP patariamąsios grupės tąsa. Grupė suteikė galimybę jos paskirtiems nariams iš Europos verslo, profesinių sąjungų ir pilietinės visuomenės organizacijų vadovauti derybininkams dėl visų ES prekybos susitarimų ir prisidėti prie svarbiausių ES pasiūlymų, pavyzdžiui, PPO reformos – kaip nuolatinė grupė ir forumas, kuriame keičiamasi svarbiomis ir pagrįstomis nuomonėmis apie ES prekybos politiką, susiejant su prekybos susitarimų iššūkiais ir galimybėmis įvairioms jos atstovaujamosioms interesų grupėms tokiu mastu, kokio nepavyko pasiekti *ad hoc* pilietinės visuomenės dialogo susitikimuose. Kadangi vis daugiau dėmesio skiriama ES prekybos darbotvarkės įgyvendinimui ir vykdymo užtikrinimui, atnaujinta ekspertų grupė, kaip nuolatinė institucija, taip pat galėtų suteikti vertingų nurodymų ir patarimų.

Briuselis, 2023 m. sausio 24 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Christa SCHWENG

⁽⁵⁾ Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Nauja laisvosios prekybos susitarimų, ekonominės partnerystės susitarimų ir investicijų susitarimų sistema, kuria garantuojamas tikras pilietinės visuomenės organizacijų ir socialinių partnerių dalyvavimas ir užtikrinamas visuomenės informuotumas“ (nuomonė savo iniciatyva) (OL C 290, 2022 7 29, p. 11).